

บทที่ 3

ภาพลักษณ์ทางสรีระของผู้หญิง และ ตัวตนของผู้หญิงกับความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจ

เนื่องจากผู้หญิงมีคุณสมบัติที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุที่ใฝ่มองดู ใช้สร้างความปรารถนาให้เกิดขึ้นมาได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 15-16) ดังนั้นผู้หญิงจึงถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจอย่างมากมาย ในฐานะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถเรียกความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ สร้างสีสันและดึงดูดความสนใจจากประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง “ภาพลักษณ์ของผู้หญิง” ยังมีส่วนในการสร้างความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อผู้หญิง โดยเฉพาะความรู้สึกนั้นเป็นความรู้สึกที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (Subject knowledge) ซึ่งเป็นการสะสมเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในโลกรอบ ๆ ตัวเองตามที่ได้พบมา ดังนั้น ความรู้เชิงอัตวิสัยของผู้หญิงจึงเป็นที่รวมของสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคเชื่อว่าสิ่ง ๆ ต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นจริงเสมอตามที่ เคนเนธ อี บาวล์ดิงจ์ (Kenneth E. Boulding, 1910-1993) (อ้างในปริยาภรณ์ คุณะเกษม, 2550, น.9) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางสรีระของผู้หญิง และ ตัวตนของผู้หญิงทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งมีอยู่อย่างมากมาย ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้คือ

3.1. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประกวดนางสาวไทย (พ.ศ. 2477 - 2530) ของ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานภาพทางสังคมในหมู่สตรีไทย จากการประกวดนางสาวไทยอันส่งผลให้คุณค่ามาตรฐานของความเป็นสตรีไทยในสังคมถูกเปลี่ยนแปลงไป เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของภาครัฐกิจ

โดยเริ่มมีที่มาจากการศึกษาแบบตะวันตกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่งผลให้สตรีมีโอกาสดอกสู่สังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการแต่งกาย และการเสริมความงามตามแบบตะวันตก ซึ่งการจัดกิจกรรมประกวดนางสาวไทยยุคแรก (ตั้งแต่ พ.ศ. 2477 - 2483 และ พ.ศ. 2491 - 2497) เป็นกิจกรรมของทางราชการเพื่อดำเนินงานช่วยสนับสนุนและประชาสัมพันธ์นโยบายของ

ราชการ และเพื่อให้นางสาวไทยเป็นสื่อความบันเทิงดึงดูดความสนใจผู้มาเที่ยวงานฉลองรัฐธรรมนูญ ทุกขั้นตอนของการจัดประกวดเป็นเรื่องของทางราชการ ผู้ได้รับตำแหน่งนางสาวไทยถือเป็นบุคคลได้รับเกียรติสูงในสังคม ในยุคต่อมาช่วงยุคที่สอง (ตั้งแต่ พ.ศ. 2507 – 2515) ไทยได้มีการเปลี่ยนนโยบายสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ มีการติดต่อลงทุนกับต่างชาติ มีการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ทำให้จุดมุ่งหมายของการประกวดนางสาวไทยเป็นไปเพื่อประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของประเทศ ภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดการประกวดร่วมกับภาครัฐ ในช่วงนี้เองที่นางสาวไทยเริ่มทำหน้าที่ในฐานะสื่อการโฆษณาสินค้าด้วย และการประกวดนางสาวไทยในยุคที่สาม (ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 – 2530) พัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารและคมนาคม การเติบโตของวงการธุรกิจเพิ่มมากขึ้น การประกวดนางสาวไทยจึงกลายเป็นเพื่อการค้าอย่างเห็นได้ชัดเจน ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินกระบวนการ มีหน้าที่ทางด้านธุรกิจในฐานะสื่อโฆษณาสินค้าอย่างเต็มรูปแบบ

การประกวดนางสาวไทยมีผลกระทบต่อสังคมอย่างมากในระดับบุคคล เวทีการประกวดนางสาวไทยเป็นเสมือนหนทางไต่เต้าทางสังคมของสตรีที่มีรูปสมบัติ ส่งผลให้เกิดธุรกิจและอาชีพการประกวดความงาม ก่อให้เกิดรายได้แก่รัฐและเอกชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานความงามของสตรีไทยในสังคม การเปลี่ยนแปลงที่พบคือ ในการประกวดนางสาวไทยยุคแรกนั้น ตัวนางสาวไทยผู้ได้รับเกียรติของชาติซึ่งถูกเปลี่ยนมาสู่ความเป็นกึ่งบุคคลกึ่งวัตถุในยุคที่สาม การที่ผู้หญิงถูกให้แสดงบทบาทในสื่อโฆษณาสินค้าแสดงให้เห็นว่าสถานภาพของสตรีกลุ่มนี้ตกต่ำลงไปมาก การพัฒนา และปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการประกวดนางสาวไทยจึงเป็นแรงผลักดันหนึ่งที่ส่งผลให้คุณค่ามาตรฐานของสตรีไทยในสังคมถูกเปลี่ยนแปลงตามไป เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของภาคธุรกิจที่ให้ผลกำไรจากการขายสินค้าบริการต่างๆ และจากการโฆษณาสินค้าผ่านสื่อ (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531, น.2) ทำให้การที่ผู้หญิงถูกให้แสดงบทบาทในสื่อโฆษณาสินค้าจึงแสดงให้เห็นว่าสถานภาพของสตรีกลุ่มนี้ตกต่ำลงไปมาก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวินันท์ คงคราญ (2534) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างภาพนางสาวไทย โดยมีวัตถุประสงค์ที่ศึกษา ปัจจัยที่มีบทบาทในการสร้างภาพนางสาวไทย ภาพลักษณ์นางสาวไทย และวิธีการของสื่อมวลชนในการสร้างภาพนางสาวไทยช่วงปี พ.ศ. 2507 – 2531 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์นางสาวไทยยุคงานธุรกิจ (พ.ศ. 2527 - 2531) มีภาพผู้หญิงยุคใหม่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีแนวโน้มในเชิงธุรกิจ พบว่าสื่อมวลชนได้มีการรายงานข่าวเพื่อความบันเทิง และการเสนอทัศนคติ ซึ่งในการเสนอทัศนคติจะ

เป็นบทบาทเด่นชัดของสื่อมวลชนโดยตรง ส่วนการรายงานข่าวของสื่อมวลชนจะมีบทบาทสร้างภาพนางสาวไทยอย่างแอบแฝง

3.2 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอความเป็นตัวตนของหญิงบาร์เบียร์ (พ.ศ. 2546) ของ โสภิตา วีรกุลเทวัญ

การศึกษาเรื่อง ความเป็นตัวตนของผู้หญิงบริการในสถานบันเทิงบาร์เบียร์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการนำเสนอตัวตนของผู้หญิงที่มีลักษณะเป็นพลวัตรแปรเปลี่ยนไปตามปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ซึ่งเป็นไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคลโดยใช้ความเป็นหญิงเป็นเครื่องมือทางหนึ่งของการอยู่รอดโดยไม่ผูกขาดตนเองไว้กับชายเพียงคนเดียว มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคมให้ผู้หญิงบริการบาร์เบียร์ได้มีโอกาสในการแสดงความคิด และความหมายต่อตนเอง เพื่อทำความเข้าใจต่อความคิดเบื้องหลังของผู้หญิงในการแสดงออกต่อสถานการณ์ต่างๆ ในบริบทของการขายบริการทางเพศ และเพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ และศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงที่ต้องดิ้นรนภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างหญิงชายที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาประเด็นปัญหาภายใต้กรอบแนวคิด ทั้ง 3 คือ แนวคิดเรื่องการนำเสนอภาพลักษณ์ การตอบโต้ของผู้หญิง และแนวคิดเรื่องตัวตนของโสเภณี (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2546, น.6)

จากการศึกษาพบว่า ในสถานการณ์ที่สังคมมองว่า ผู้หญิงถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ด้วยการที่ต้องมาขายเนื้อตัวร่างกายนั้น ผู้หญิงสร้าง “ความเป็นตัวตนใหม่” ในการทำงานขณะเดียวกันก็ยังสามารถรักษา “ตัวตน” ด้านอื่นๆ โดยการเลือกดีความ และให้คุณค่ากับความเป็นผู้หญิงในบทบาทอื่นๆ (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2546, น.264-283) กล่าวคือ

1. การต่อสู้กับความเป๋นหญิงบาร์เบียร์ โดยการสร้างตัวตนใหม่ในการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่า “ความเป็นตัวตน” ของผู้หญิงบาร์เบียร์เกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการ ตามระดับของประสบการณ์ในการนิยามความสัมพันธ์กับลูกค้า แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1.1 ผู้หญิงบาร์เบียร์ในฐานะ “ผู้รองรับทางอารมณ์” เป็นช่วงการปรับตัวเข้ากับเกณฑ์ทางสังคมในบาร์เบียร์ ที่ผู้หญิงเลือกใช้ภาวะของการเป็นผู้รองรับทางอารมณ์ในครอบครัวนำมาใช้ในการทำงานวิธีการแสดงออกของพวกเธอจะคล้อยตามการปฏิสัมพันธ์กับผู้ชาย

มองความสัมพันธ์ดังกล่าวแบบหญิงบริการกับลูกค้า “แขก” มีหน้าที่เอาใจเอาใจ และบริการทางเพศ

1.2 ผู้หญิงบาร์เปียร์ในฐานะ “ผู้ขายอารมณ์” เป็นช่วงการปรับตัวเข้ากับการทำงานใหม่แล้ว จึงมีการแยกแยะประเภทของลูกค้า อีกทั้งมีกฎเกณฑ์และการเลือกเสนอบริการที่มีลักษณะผสมผสานมากขึ้น เนื่องจากเงื่อนไขการทำงานในบาร์เปียร์มีลักษณะเฉพาะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างจากการค้าประเวณีแบบอื่นๆ ผู้หญิงเรียนรู้ที่จะขายอารมณ์ซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนองความคาดหวังกับผู้ชายเหล่านั้น และขณะเดียวกันก็ตอบสนองความคาดหวังของผู้หญิงด้วยจนกระทั่งคนตกเข้าไปใน กับดักของตนเอง ด้วยการผูกพันทางอารมณ์กับผู้ชายเหล่านั้นในหลากหลายความสัมพันธ์มากขึ้น และมีความหวังในการสานสัมพันธ์นอกเหนือการค้าประเวณี

1.3 ผู้หญิงบาร์เปียร์ในฐานะ “ผู้รักษาระยะห่างทางอารมณ์” เป็นช่วงที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้หญิงผ่านการกินอยู่กับผู้ชายฝรั่งในฐานะเมีย ซึ่งแบ่งนิยามความสัมพันธ์กับผู้ชายได้ 2 รูปแบบ คือรูปแบบครอบครัวที่มีลักษณะเฉพาะ และรูปแบบการหวนกลับมาทำงานบาร์เปียร์ และจัดวางความสัมพันธ์กับลูกค้าในแบบที่หลากหลายในฐานะของผู้ขายอารมณ์ที่มีความถนัดในการทำงาน ขณะเดียวกันก็ไม่ผูกมัดทางอารมณ์กับผู้ชายเหล่านั้นภาวะประสบการณ์ระดับนี้ใกล้เคียงกับประสบการณ์ในช่วงปรับตัว คือ มองผู้ชายเป็นแหล่งรายได้ แต่ความแตกต่างในการแสดงอารมณ์มีความหลากหลายตามนิยามความสัมพันธ์ อีกทั้งพวกเขายังใช้ทักษะในการทำงานในการสร้างโอกาส เลือก ต่อรอง ตัดสิน และยอมรับในบทบาท และความเป็นตัวตนของผู้หญิงบาร์เปียร์ที่มีความหลากหลายตามสถานการณ์ รวมทั้งยังดีความคุณค่าความเป็นผู้หญิงที่หลากหลาย และซับซ้อนมากขึ้น

2. บรรทัดฐานใหม่ในบาร์เปียร์

2.1 เงื่อนไขที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ และอารมณ์ระหว่างหญิงบาร์เปียร์และลูกค้า

2.1.1 เงื่อนไขการทำงานบาร์เปียร์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าประเวณีแฝง และมีกลุ่มลูกค้าเป็นชาวต่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขายบริการทางเพศมีลักษณะเฉพาะ และสร้างภาวะความคลุมเครือในการทำงานมีขั้นตอนการปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนทั้งในแง่ของการแสดงออกในเรื่องเพศ หรือการกำหนดระยะเวลาการให้บริการ ขณะเดียวกันก็มีการตกลงอย่างแฝงเร้น ไม่ต้องผ่านการเจรจา

2.1.2 ความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งลูกค้าเกือบทั้งหมดในบาร์เบียร์เป็นชาวต่างประเทศ วิถีปฏิบัติของบรรดานักเที่ยวชาวต่างชาติต่อผู้หญิงมีลักษณะที่โดดเด่น คือ การแสดงออกราวกับเป็นคู่รัก หรือการแสดงกิริยาท่าทางที่บ่งบอกถึงความรู้สึกใส่ใจดูแลต่างๆ แม้กระทั่งวิธีจ่ายเงินยังเป็นการมอบให้ด้วยการแสดงออกที่เจือปนการช่วยเหลือมากกว่าเป็นการจ่ายเพื่อซื้อบริการ ประเด็นการแสดงออกในการปฏิบัติต่อผู้หญิงบริการของนักเที่ยวชาวต่างชาติเหล่านี้ จูเลีย เดวิดสัน (Julia o'connell davidson) อธิบายว่า ลูกค้าเหล่านี้มีความซับซ้อนทางความรู้สึกถึง “เกียรติของลูกค้าชาย” ดังนั้นการเดินทางท่องเที่ยวไปดินแดนเช็กส์กับผู้หญิงโลกที่สาม คือ การได้มาซึ่งอำนาจสูงสุดที่พวกเขาจะได้รับ (อ้างใน โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2546, น.267)

ภาวะการแสดงออกแม้จะเป็นสถานการณ์ที่ถูกอุปโลกนขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเหนือตัวผู้หญิงทำให้เกิดภาวะที่ลูกค้านิยามสถานการณ์การค้าประเวณีกับผู้หญิงไทยในรูปแบบของความโรแมนติก สร้างความสับสนในการนิยามตนเองของผู้หญิงบาร์เบียร์ และนำไปสู่การนิยามสถานการณ์การขายบริการที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจน นิยามสถานะของลูกค้าที่หลากหลายแบบ และมีความคาดหวังต่อการทำงานในบาร์เบียร์ที่แตกต่างกัน

ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น “การผูกพันทางอารมณ์” จึงเป็นภาวะที่พร้อมจะเกิดขึ้นได้ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงบริการกับลูกค้าตลอดเวลา ดังนั้น การสร้างระยะห่างทางความรู้สึกจึงเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการทำงานเพราะไม่เช่นนั้นแล้ว ผู้หญิงก็จะตกอยู่ในภาวะที่เป็นด้านกลับของการเป็นผู้ขายอารมณ์

2.2 “ผู้หญิงเก่ง” ตัวชี้วัดความเก่งในการทำงาน คือ การสร้างระยะห่างทางอารมณ์ ผู้หญิง เชื่อว่า เมื่อพวกเขาสร้างระยะห่างทางอารมณ์จากผู้ชาย นั้นหมายถึง หนทางไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน การแทรกตัวของคุณค่าใหม่นี้ปรากฏอยู่ในกรณีศึกษาทุกระดับประสบการณ์

การสร้างระยะห่างทางอารมณ์ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การเป็นอิสระทางอารมณ์เป็นบรรทัดฐานใหม่ที่ผู้หญิงดูเหมือนจะตระหนักดีว่า เธอพึงยึดคุณค่านี้ แต่ในฐานะมนุษย์ที่เต็มไปด้วยอารมณ์ ความรู้สึก และขณะเดียวกันก็เกี่ยวพันกับการขาย “ความสัมพันธ์ และอารมณ์” ทำให้ผู้หญิงเกิดภาวะของการผูกพันทางอารมณ์อย่างแยกกัน ไม่ออกจึงกลายเป็นความรักที่โง่งม และเป็นคนอ่อนแอในการทำงานบาร์เบียร์ซึ่งมีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยเดินทางตามความฝันไปกับลูกค้าฝรั่ง และเพลิดเพลิดไปกับอารมณ์ซังคราว แต่สุดท้ายก็ต้องพลาดหวัง

นอกจากความเป็นอิสระทางอารมณ์ที่เป็นคุณสมบัติของผู้หญิงเก่งแล้ว การรู้จักถนอมอารมณ์ของลูกค้ายังเป็นความสามารถที่แสดงออกในหลายสถานการณ์ เพื่อให้ได้มาของ

“การได้ใจ และอารมณ์ความรู้สึก” ที่ด้านหนึ่งเป็นการสร้าง “คุณค่า” ของตัวผู้หญิง ขณะเดียวกัน ก็เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการผูกพันทางอารมณ์แก่ตัวผู้หญิง มิใช่เพียงแค่การอยากได้สิ่งของที่มีมูลค่า จากลูกค้านั่น

ภาวการณ์แทรกตัวของ “การผูกพันทางอารมณ์” ประปรายอยู่ได้ทุกสถานการณ์ ดังนั้น ระดับการนำเสนอความเป็นตัวตนของผู้หญิงทั้ง 3 ระดับจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นเส้นตรง หรือเป็น พัฒนาการของผู้หญิงบาร์เบียร์ เนื่องจากความเป็นตัวตนที่ลื่นไหล ไม่หยุดนิ่ง และ “การผูกพันทางอารมณ์” สามารถทำให้เกิดช่องของการเปลี่ยนผ่านไปสู่การนิยามความสัมพันธ์แบบอื่นๆ กับ ผู้ชายฝรั่งได้ตลอดเวลา

2.3 ผู้หญิงบาร์เบียร์ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งความหมายของความสำเร็จสำหรับผู้หญิงบาร์เบียร์ คือ “การมีฝรั่งรับเลี้ยงดู” ประเด็นนี้มีนัยสำคัญ คือ เกณฑ์ในการเลือก “ผู้ชายฝรั่ง” มาเป็น “ผัว” คือ ต้องเลือกคนที่รักเรา และสามารถช่วยเหลือเราได้ ผู้ชายฝรั่งคนที่ทำให้เธอ ยุติงานกลางคืนจึงไม่ใช่ผู้ชายที่เธอรัก แต่ความสามารถช่วยเหลือเธอและครอบครัวกับเป็นเกณฑ์ สำคัญในการตัดสินใจ หากใช้เกณฑ์ความปรารถนาส่วนตัวแต่เพียงอย่างเดียว เธอคงเลือกหนุ่มที่ เธอรู้สึก “รัก”

หากพิจารณาเพียงผิวเผินถึงบรรทัดฐานใหม่ในการทำงานบาร์เบียร์ อาจเป็นเรื่องง่ายที่ คนภายนอกจะพิพากษาว่า ผู้หญิงเหล่านี้เป็นคนที่เห็นแก่เงิน ก้าวร้าว ชอบเซ็กซ์ และยังปราศจาก ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วยการยอมเอาเนื้อตัว ร่างกายเข้าแลก แต่นั่นเป็นมุมมองเดียวในการ ใช้เกณฑ์ทางศีลธรรมเข้าไปตัดสินการกระทำของผู้หญิง ทั้งๆที่ชีวิตของมนุษย์มีความซับซ้อน และความเป็นตัวตนของผู้หญิงบาร์เบียร์ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากยังเกี่ยวพันกับความ เป็นตัวตนด้านอื่นๆของความเป็นผู้หญิง

3. การต่อสู้กับการนิยามความเป็นหญิง

ผลจากการศึกษาพบว่า การนิยามความหมายของความเป็นหญิงไม่ได้มีลักษณะตายตัวตามวาทกรรมหลัก แต่เป็นการสร้างตัวตนที่หลากหลาย และผูกโยงกับบทบาทอื่นๆ ของ ความเป็นผู้หญิงภายใต้กระบวนการให้ความหมายที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งสามารถนิยามความหมายของ ความเป็นหญิง ได้ ดังนี้

3.1 หญิงบาร์เบียร์กับการนิยามความเป็นเมีย โดยผู้หญิงบาร์เบียร์กลุ่มหนึ่งพยายาม นิยามความสัมพันธ์ผัวเมียแบบอื่นๆ กับผู้ชายฝรั่ง ด้วยความคาดหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่า

ความสัมพันธ์ที่มีกับผู้ชายไทย จากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงนิยามความสัมพันธ์กับผู้ชายฝรั่ง 3 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะแรก มองผู้ชายในฐานะที่เป็นที่พึ่งทุกวิถีทาง เป็นวิธีหนึ่งที่เจือปนทั้งอารมณ์ความรู้สึกผูกพัน ประกอบกับเหตุผลที่ปรารถนาการหวนกลับไปสู่ความเป็นผู้หญิงด้วยการอาศัยผู้ชายฝรั่ง ทั้งในแง่ของการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ และพึ่งพิงทางอารมณ์

ลักษณะที่สอง เลือกที่จะเป็น “แฟน” ที่ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ตายตัว ไม่ได้คาดหวังจะอยู่กับสามีคนใดคนหนึ่งโดยไม่เปลี่ยนแปลง อาศัยผู้ชายฝรั่งเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความเป็นคนขายขอบทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็สร้างพื้นที่ในการนิยามความหมายความสัมพันธ์ผิวเมียในแบบที่ไม่ตายตัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการไม่พึ่งพิงทางด้านอารมณ์เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจ แต่ผู้หญิงกลับแสวงหาความมั่นคงทางด้านจิตใจด้วยตัวเธอเอง และด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นๆ ตามจังหวะและโอกาส

ลักษณะที่สาม คือ การนิยามความสัมพันธ์กับผู้ชายในแบบใหม่ในโลกของบาร์เบียร์ หนทางนี้เป็นวิธีการดิ้นรนของผู้หญิงที่หลุดออกจากการถูกจองจำในแบบเดิม ผู้หญิงพยายามพลิกบทบาทจากความเสียเปรียบทางสังคม และผู้ที่ตกเป็นฝ่ายรองรับทางเศรษฐกิจ และอารมณ์จากผู้ชายที่เผชิญในบริบทของครอบครัวแบบเก่ามาเป็นผู้ได้เปรียบในการเจรจาต่อรองในแง่ของความสัมพันธ์ทางเพศซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในช่วงเวลาสั้นๆ ที่เกิดขึ้น กลายเป็นการสร้างพื้นที่เฉพาะของการปฏิสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความคลุมเครือ สร้างโอกาสในการต่อรองความสัมพันธ์กับลูก้าเหล่านี้ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นจึงได้มาด้วยการช่วงชิงความได้เปรียบเรื่องอารมณ์โดยการให้การดูแลเอาใจใส่ผ่านการสร้างความสัมพันธ์แบบใหม่กับผู้ชาย

3.2 หญิงบาร์เบียร์กับความเป็นแม่ และความเป็นลูกสาว เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาที่เงื่อนไขชีวิตเบื้องต้นของการทำงานบาร์เบียร์ ผู้หญิงส่วนใหญ่แม้จะเลือกขุดบทบาทความเป็นเมียจากผู้ชายไทย แต่บทบาทของความเป็นแม่ ยังเป็นสถานภาพที่ผูกพันอยู่อย่างแน่นแฟ้น ความเป็นเมื่อดูเหมือนจะเป็น “คุณค่า” ที่ผู้หญิงบาร์เบียร์ให้ความสำคัญ แต่เบื้องหลังการให้คุณค่ากับความเป็นเมียในหลายกรณีนั้น ผู้คิดอย่างแยกไม่ออกกับความเป็นแม่ และความเป็นลูกสาว

จากการศึกษากรณีศึกษา เห็นได้ว่า ความเป็นหญิงบาร์เบียร์ไม่ได้โยงกับความเป็นผู้หญิงโดยตัวของมันเองเท่านั้น แต่ถูกนำไปโยงกับบทบาทอื่นๆ ของความเป็นผู้หญิง เช่น ความเป็นแม่ ความเป็นเมีย และความเป็นลูกสาว รวมทั้งภาระทางวัฒนธรรมที่ผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบทางเศรษฐกิจของครอบครัวซึ่งความเป็นตัวตนของความเป็นผู้หญิงนั้นผ่านกระบวนการของการ

ให้คุณค่าภายใต้บทบาทเดิม การตีความคุณค่าเดิมในบทบาทใหม่ ตลอดจนการนิยามความสัมพันธ์แบบใหม่

งานศึกษาเรื่อง ความเป็นตัวตนของผู้หญิงบริการในสถานบันเทิงบาร์เบียร์ มีนัยยะทางทฤษฎี และนัยยะต่อการพัฒนาสังคม ดังนี้

1. นัยยะทางทฤษฎี

1.1 ข้อถกเถียงกับแนวคิดเฟมินิสต์แนวเรดิคัล

ระดับประสบการณ์ และความคิดที่นำมาสู่การสร้างตัวตนใหม่ในการทำงานทั้งที่เป็นฝ่ายควบคุม และนำเสนอ “อารมณ์ ร่างกาย และการใช้ความเป็นหญิง” เพื่อขายให้กับลูกค้าโดยที่ผู้หญิงสามารถรักษาระยะห่างทางอารมณ์ของตนกับลูกค้า และรักษาขอบเขตความเป็นตัวตนได้ด้วยวิธีการต่างๆ จนเมื่อสิ้นสุดการปฏิสัมพันธ์จากลูกค้าคนหนึ่ง การแสดงก็สิ้นสุดลง และสามารถเริ่มต้นกับลูกค้ารายถัดไป ขณะเดียวกันพวกเธอก็มีตัวตนด้านอื่นในชีวิตนอกเหนือจากตัวตนที่เกิดขึ้นในการทำงานกลางคืน พลวัตรของผู้หญิงจึงเปลี่ยนแปลงไปตามระดับความเข้มข้นของประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ขายบริการในบาร์เบียร์ ไม่ได้ขายตัวตนทั้งหมดของพวกเธอ แต่ผู้หญิงได้สร้าง “ตัวตนใหม่” ในการทำงาน โดยมีระยะห่างระหว่างตัวตนใหม่ในการทำงานกับตัวตนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันด้านอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์

ผลจากการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดในการอธิบายการค้าประเวณีของเอลิซอน จ้ากเกอร์ (Alison M. Jaggar) และ คามาล่า เคมปาดู (Kamala Kempadoo) ที่ให้ความสำคัญกับการมองสถานการณ์เรื่องโสเภณีอย่างมีบริบท อีกทั้งยังเห็นตรงกับ คามาล่า ที่เสนอว่า งานทางเพศไม่ได้มีความหมายที่เป็นสากล หรือเป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงได้ แต่เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลง และให้คำจำกัดความใหม่ได้ โดยตระหนักในตัวตนของผู้หญิง นอกจากนี้ยังเห็นด้วยกับข้อเสนอของ เวนดี้ เชพคิส (Wendy Chapkis) และ แคทเธอรีน แฟรงค์ (Katherine Frank) (อ้างใน โสภิตา วิจารณ์เทวัญ, 2546, น.278) ที่เสนอว่าการค้าประเวณีในบางกรณีใกล้เคียงกับแรงงานด้านอารมณ์ (Emotion laborer) ดังนั้น การขายบริการจึงไม่ใช่การขายตัวตนทั้งหมดในการค้าประเวณี

แนวคิดข้างต้น ขัดแย้งกับคำอธิบายของแนวคิดเฟมินิสต์แนวเรดิคัลที่เสนอว่า การค้าประเวณีเป็นได้แต่เพียงการทำร้ายทางเพศ และโสเภณีไม่มีโอกาสต่อรองใดๆ ได้ แต่ตกเป็นเหยื่อ

ในทางเพศเท่านั้น เพราะนั่นเท่ากับว่าเป็นการปฏิเสธตัวตนของผู้หญิง ด้วยการมุ่งอธิบายการเอารัดเอาเปรียบระหว่างหญิงชายจนกระทั่งละเลยมิติ และมุมมองอื่นของผู้หญิงที่เกี่ยวข้อง

1.2 ข้อถกเถียงกับเฟมินิสต์แนว libertarian (นักนิยมในเจตนารมณ์ที่เป็นอิสระของปัจเจกบุคคล)

การต่อสู้ของผู้หญิงในบริบทของสังคมไทยบนรากฐานที่สัมพันธ์กับครอบครัว และชุมชนอันก่อให้เกิดความซับซ้อน และไม่หยุดนิ่งตายตัวนั้น ไม่ได้เป็นการต่อสู้เพื่อเสรีภาพทางเพศ ของปัจเจกบุคคล ซึ่งแตกต่างจากความพยายามสร้างภาพของโสเภณีให้กลายเป็นตัวตนใหม่ทางการเมือง (Political subject) เป็นกบฏในทางเพศ หรือผู้ปลดปล่อยเซ็กส์ ซึ่งในประเด็นนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจ “ความเป็นตัวตน” ของความเป็นผู้หญิงที่ไม่หยุดนิ่ง หรือผูกขาดความหมายที่เป็นสากล อีกทั้งยังต้องคำนึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความแตกต่างทางชนชั้น และเงื่อนไขของประสบการณ์ชีวิต

1.3 ข้อถกเถียงเรื่องความเป็นผู้หญิงในสังคมไทย

ภาพตัวแทนลักษณะของผู้หญิงไทยในอดีต นั้นดูเหมือนจะใกล้เคียงผู้หญิงบาร์เบียร์ที่ต้องตกเป็น “ผู้รองรับ” ต้องการพึ่งพิงสามี หรือลูกค้าชาวต่างประเทศ พวกเธอจึงเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้หญิงด้อยโอกาสของสังคม สะท้อนให้เห็นว่า แม้แต่ในโลกการค้าประเวณีที่ถูกสังคมมองว่า ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง พวกเธอก็ไม่ได้สยบยอมต่อการเป็นเพียงวัตถุทางเพศอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่ผู้หญิงกับใช้เงื่อนไขของบาร์เบียร์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงและลูกค้ามาสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบใหม่ที่เต็มไปด้วยการต่อรองเรื่องอารมณ์ และยังคงรักษาพื้นที่ในการเป็นผู้มีสิทธิแสดงความรัก หรือไม่พอใจในฐานะที่เป็นมนุษย์

การต่อสู้เพื่อพลิกบทบาทไปเป็นผู้กำหนดเพื่อรักษาคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงบาร์เบียร์ซึ่งเป็นไปตามโลกของประสบการณ์ที่แวดล้อมชีวิต และพวกเธอก็ไม่ได้ต่อสู้บนหนทางนี้ แต่เพียงผู้เดียว หากแต่ยังมีผู้หญิงบาร์เบียร์คนอื่นๆ อยู่ร่วมบนถนนสายเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ดังกล่าว ไม่อาจจะถูกมองเห็นคุณค่าไปได้ตราบเท่าที่สังคมและวัฒนธรรมไทยยังไม่เปิดพื้นที่ทางความคิดสำหรับการนิยามความเป็นหญิงแบบอื่นๆ ที่หลุดพ้นจากความคิดแบบคู่ตรงข้ามระหว่างความเป็นเมีย หรือ “ศรีภรรยา” และความเป็นกะหรี่ อีกทั้งยังอยู่ภายใต้บริบทของสังคม และวัฒนธรรมแบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่ลดทอนมนุษย์ให้เป็นปัจเจกบุคคลอยู่ทุกขณะ

2. นัยยะต่อการพัฒนาสังคม

2.1 ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งคืนรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดทั้งตัวเธอและครอบครัว แต่ถูกสังคมตีตราว่าเป็นหญิงคนชู้ฉ้อ เป็นวิธีการประเมินคุณค่าของความเป็นมนุษย์ผู้หญิงด้วยการใช้เกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งพิพากษาพวกเธอ ซึ่งเป็นมุมมองเชิงเดี่ยวที่ไม่คำนึงถึงความหลากหลายของสถานการณ์ชีวิต และความซับซ้อนของเงื่อนไขต่างๆ การพัฒนาสังคมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจมุมมองของผู้หญิงในฐานะที่เป็นประชากรครึ่งหนึ่งของสังคม แทนที่จะตัดสินคุณค่าของพวกเธอไปก่อนล่วงหน้า โดยละเอียด หรือพิจารณาแง่มุมของผู้หญิงแต่เพียงผิวเผิน

2.2 สังคมไทยจำเป็นจะต้องเข้าใจแง่มุมอื่นๆ ของความสัมพันธ์หญิงชาย นอกเหนือจากความสัมพันธ์ที่ตายตัว และผูกขาดผู้หญิงไว้เฉพาะบริบทของครอบครัวเท่านั้น ไม่เช่นนั้นผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้มีบทบาทของความเป็นเมีย และความเป็นแม่ และยังชีพด้วยการค้าประเวณี ย่อมไม่มีที่ทางในสังคม

2.3 ผลจากการศึกษาครั้งนี้ยืนยันให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การค้าประเวณีเป็นปรากฏการณ์ที่มีบริบทภายใต้รูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนั้น การทำความเข้าใจ หรือจัดการกับ “การค้าประเวณี” ในลักษณะที่เหมารวม หรือสร้างคำอธิบายที่เป็นสากลจากมุมใดมุมหนึ่ง ทำให้มองไม่เห็นถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้น ไม่เช่นนั้นแล้วการสร้างกติกาใหม่ทางสังคมจะมีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน และจะนำไปสู่การกีดกัน เลือกลปฏิบัติ และสร้างปัญหาการเอารัดเอาเปรียบทางสังคมในรูปแบบอื่นๆ เพิ่มขึ้น

3.3 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการถูกลดทอนความเป็นมนุษย์และการตอบโต้ของสาวคาราโอเกะ ของขวัญฤทัย ช่างจำรัส

การศึกษาเรื่อง การถูกลดทอนความเป็นมนุษย์และการตอบโต้ของสาวคาราโอเกะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทางสังคมในการประทับตรา และประทับรอยมลทิน การลดทอนคุณค่าของมนุษย์ที่นำไปสู่กระบวนการลดทอนความเป็นมนุษย์ ว่ามีลักษณะดำเนินไปอย่างไร ผ่านรูปแบบ กลวิธีทางสังคมใดบ้าง รวมทั้งศึกษากลไกในการตอบโต้ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของสาวคาราโอเกะทั้ง 6 กรณี และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กลุ่มตัวแทน ในฐานะที่เป็นตัวแทนของปฏิบัติการแห่งอำนาจ (คาราโอเกะ) อาทิ ผู้จัดการ มามาซัง และบุคคลอื่นๆ

ผลของการศึกษากครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการการลดทอนความเป็นมนุษย์ที่เกิดขึ้น และการตอบโต้กระบวนการดังกล่าว ซึ่งนำไปสู่กลไกการสร้างอัตลักษณ์ของสาวคาราโอเกะท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงแรกการทำงานกลางคืนของสาวคาราโอเกะ สิ่งหนึ่งที่พวกเธอต้องเผชิญในขณะนั้น คือ “ความรู้สึกถึงความแตกต่างไปจากหญิงในโลกปกติ” เนื่องจากพวกเธอมองว่า ตนเองอยู่ในฐานะหญิงคนชั่ว ที่ไร้ยางอาย และการที่เธอรู้สึกว่าตัวเองมีความแตกต่างไปจากผู้หญิงทั่วไปได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาบางอย่างที่เรียกว่า “การประทับตรา” (Labeling) ซึ่งพวกเธอถูกให้ความหมายของความเป็นผู้หญิงในรูปแบบใหม่ที่คนในสังคมต่างพากันตราหน้าพวกเธอว่า หญิงคนชั่ว ไร้ยางอาย หรือการปฏิบัติต่อพวกเธอ ราวกับว่าพวกเธอเป็นคนนอกคอกของสังคมที่ไม่ต่างไปจากวัตถุชนิดหนึ่ง

ตราประทับที่เกิดขึ้นดังกล่าว ได้สร้างรอยมลทิน (Stigma) ที่ฝังรากลงไปในจิตใจของสาวคาราโอเกะที่ยากจะลืมเลือน หรือลบล้างออกไปได้ รอยมลทินจากตราประทับดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เรียกว่า การลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจาก การรับรู้ และการตอบสนองจากคนในสังคมที่มีต่อพวกเธอ จากการวิจัยพบว่า กลุ่มลูกค้าของคาราโอเกะมักจะปฏิบัติต่อสาวคาราโอเกะในลักษณะของกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพหลัก (Major Status) เช่น ผู้หญิงที่ไร้ยางอาย ผู้หญิงที่มีอารมณ์ทางเพศสูง หรือโสเภณี ซึ่งไม่มีความจำเป็นอะไรที่พวกเขาจะต้องปฏิบัติต่อพวกเธอในฐานะของความเป็นมนุษย์ เพราะพวกเขามักจะเข้าใจว่า การที่ผู้หญิงตัดสินใจทำงานกลางคืน ก็เท่ากับว่าพวกเธอยอมรับการได้รับการปฏิบัติในฐานะที่พวกเธอเป็นวัตถุได้

จากแนวคิดการประทับตรา การประทับรอยมลทิน และการลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ลง ขวัญฤทัยชี้ให้เห็นถึงที่มาที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “กระบวนการลดทอนความเป็นมนุษย์” ตามแนวคิดของแคทลีน บาร์รี่ (Kathleen Lois Barry, 1941-) นักสังคมวิทยา ที่ได้อธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับสาวคาราโอเกะซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

- การแยกตนเองให้กระยะห่างทางสังคม (Distancing)
- การปลดปล่อยตัวเองให้หลุดพ้นจากการรับรู้เรื่อง การใช้ร่างกายเป็นสินค้า (Disengagement)
- การแสดงพันธะผูกพัน และอารมณ์โดยเสแสร้ง (Dissociation)
- การปลดปล่อยร่างกายโดยปราศจากอารมณ์ (Disembodiment)

ในขั้นการแยกตนเองให้เกิดระยะห่างทางสังคม (Distancing) จะพบว่าเกิดขึ้นในขณะที่สาวคาราโอเกะตัดสินใจทำงานกลางคืน พวกเขาเริ่มแยกตัวเองให้เกิดระยะห่างทางสังคมโดยแยกตนเองออกจากความเป็นจริง ซึ่งปรากฏทั้งการแยกตนเองในทางกายภาพ เช่น ย้ายที่อยู่ไปอยู่คนเดียว หรือไปอยู่กับเพื่อนๆ ร่วมงาน และต่อเนื่องจนกระทั่งพวกเขาเริ่มแยกตนเองในทางจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด และเริ่มปฏิเสธลักษณะสังคมใหญ่มากขึ้น นอกจากนี้พวกเขายังรู้สึกว่า การทำให้สินค้าของพวกเขาดี มีราคา สิ่งที่เป็นต้องมี คือ อารมณ์และความรู้สึก ซึ่งเธออุปโลกน์ขึ้นมาท่ามกลางการไร้ความรู้สึก การอุปโลกน์อารมณ์ความรู้สึกขึ้นมามีเพียงเหตุผลเดียว คือ รายได้ที่พวกเขาจะได้เพิ่มมากขึ้น ยิ่งเธอแสดงความรู้สึกว่ามีความสุขมากเท่าไร ผลกำไรของเธอจะมีมากยิ่งขึ้น

ในขั้นตอนสุดท้าย แบร์รี่ได้อธิบายว่า เป็นการสะสมมาตั้งแต่ขั้นตอนแรก ซึ่งทำให้การทำงาน หรือการค้าประเพณีของเธอเป็นเพียงการนำร่างกายที่ปราศจากอารมณ์ และความรู้สึกมาใช้ในการค้าประเพณี และแม้ว่าแบร์รี่จะอธิบายว่า สาวคาราโอเกะถูกลดทอนด้วยกระบวนการทางสังคมดังกล่าว แต่จากเรื่องเล่าของสาวคาราโอเกะกลับพบว่า พวกเขาพยายามสร้างกลไกบางอย่าง เพื่อตอบโต้อำนาจที่กดทับพวกเขาอยู่ โดยการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นเสมือนเกราะป้องกัน ให้พวกเขาสามารถดำรงอยู่ในบริบททางสังคม วัฒนธรรมเช่นนี้ได้ต่อไป

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า “ภายใต้กระบวนการลดทอนความเป็นมนุษย์ยังมีการตอบโต้เพื่อนำไปสู่การสร้างตัวตนท่ามกลางความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมอยู่เสมอ”

งานวิจัยเรื่อง การถูกลดทอนความเป็นมนุษย์และการตอบโต้ของสาวคาราโอเกะของขวัญฤทัย จ่างจรัส ข้างต้นสามารถแบ่งการอภิปรายผลงานวิจัยออกเป็น 2 ข้อ คือ

1. การอภิปรายเชิงทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย

การลดทอนความเป็นมนุษย์ที่สาวคาราโอเกะเผชิญอยู่นั้นมีความแตกต่างไปจากทฤษฎีของเคธลิน แบร์รี่ ที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น เนื่องจากบริบททางสังคม วัฒนธรรมในแต่ละสถานการณ์แตกต่างกัน การลดทอนความเป็นมนุษย์ที่สาวคาราโอเกะเผชิญ ตามแนวคิดของแบร์รี่ถือได้ว่า เป็นการมองกระบวนการดังกล่าวจากความคิดของคนทั่วไปในสังคมใหญ่เกี่ยวกับการค้าประเพณีว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ทั้งนี้อาจมีเหตุผลอื่นเนื่องมาจากเธอมองว่า การค้าประเพณีทำให้คน (ผู้หญิง) ถูกทำให้เป็นวัตถุ จากการขายเนื้อตัวร่างกาย สิ่งหนึ่งที่แบร์รี่ไม่ได้ให้ความสำคัญ

หรือ อธิบาย ก็คือ กระบวนการตอบโต้ต่อการลดทอนความเป็นมนุษย์จากกลุ่มผู้ปฏิบัติการ (สาวคาราโอเกะ) เธอเพียงอธิบายปรากฏการณ์การลดทอนความเป็นมนุษย์จากมุมมองที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการมองจากระดับของสังคมใหญ่ลงไปตัดสินแทนระดับปฏิบัติ ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษากลับพบว่า ปรากฏการณ์ลดทอนความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่สังคมเป็นผู้ตัดสินเท่านั้น ในขณะที่ความหมายของ แบร์ก็กลับไม่ยินยอมต่อการตัดสินดังกล่าวจากสังคม หากแต่สาวคาราโอเกะกลับสร้างกลไกบางอย่างเพื่อนำไปสู่อัตลักษณ์ใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้พวกเธอยืนหยัดในงานของพวกเธอเพื่อคนที่เธอรักต่อไป ปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถอธิบายเหตุผลสนับสนุนการค้าประเวณีในสังคมไทยได้ ดังนี้

1.1 ขั้นการแยกตนเองให้เกิดระยะห่างทางสังคม ในขั้นตอนนี้พบว่า การแยกตนเองของสาวคาราโอเกะในทางกายภาพนั้น บางกรณีเกิดขึ้นก่อนที่สาวคาราโอเกะจะตัดสินใจทำงานกลางคืน บางกรณีกลับเกิดขึ้นหลังพวกเธอทำงานกลางคืน แต่บางกรณีกลับไม่พบการแยกตนเองให้เกิดระยะห่างทางสังคมในทางกายภาพอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเกิดจากสถานการณ์ที่แตกต่างกันของกรณีศึกษาของแต่ละคน นอกจากนี้ยังพบว่า หากมีการแยกตนเองออกห่างจากสังคมทางกายภาพ การแยกตนเองดังกล่าวมักเกิดระยะห่างทางสังคมที่ไม่ชัดเจนซึ่งต่างไปจากการอธิบายของแบร์ ผู้วิจัยพบว่าสาวคาราโอเกะยังมีการติดต่อสัมพันธ์กับครอบครัวอย่างใกล้ชิดที่สามารถเปรียบเทียบกับแรงงานอพยพอื่นๆที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง เป็นต้น

1.2 ขั้นการปลดปล่อยตนเองให้หลุดพ้นจากการรับรู้เรื่องการใช้ร่างกายเป็นสินค้า แม้สาวคาราโอเกะแต่ละคนจะมองว่าการใช้ร่างกายถือเป็นการทำงานของพวกเธอโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เงิน แต่จากการวิจัยพบว่า มักพบปรากฏการณ์บางอย่างที่เกี่ยวกับการใช้ร่างกายในการทำงานเสมอ เช่น การดื่มสุรา หรือสูบบุหรี่ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพวกเธอพยายามใช้กลวิธีบางอย่างเพื่อปลดปล่อยตนเองให้หลุดพ้นจากการรับรู้เรื่องการใช้ร่างกายเป็นสินค้า ซึ่งแบร์ขาดการสะท้อนในเรื่องนี้

1.3 ขั้นตอนการแสดงพันธะผูกพันและแสดงอารมณ์โดยเสแสร้ง แม้สาวคาราโอเกะจะพยายามแยกความรู้สึกที่แท้จริงเกี่ยวกับเรื่องทางเพศของพวกเธอออกจากการค้าประเวณี แต่จะพบว่าพวกเธอจะสร้างกลวิธีบางอย่างเพื่อใช้ในการเสแสร้งโดยการแสดงออกทางเพศในลักษณะที่มีความสุข หรือการมีเพศสัมพันธ์ด้วยท่าทางที่พิสดาร จากการวิจัยกลับพบว่า การที่พวกเธอกระทำเช่นนั้น แม้จะไม่เต็มใจก็ตาม เป็นเสมือนรายการส่งเสริมการขายบางอย่างที่ทำให้มีลูกค้าเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้รายได้สูงขึ้น เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงจุดขายที่สำคัญที่ทำให้ลูกค้าไม่อาจลืมพวกเธอได้

1.4 ขั้นตอนการปลดปล่อยร่างกายโดยปราศจากอารมณ์ เป็นระดับความเข้มข้นของการลดทอนความเป็นมนุษย์สูงมากที่สุด เนื่องจากสาวคาราโอเกะพยายามแยกตัวคนที่แท้จริง (การรับรู้) ออกจากร่างกายของพวกเธอ บางคนกลับไม่ได้ยอมรับในการปลดปล่อยร่างกายโดยปราศจากอารมณ์ แต่พวกเธอกลับช่วงชิงอำนาจที่ถูกค้ากระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของพวกเธอ โดยการพยายามทำให้การมีเพศสัมพันธ์ครั้งนั้นๆ เป็นการแลกเปลี่ยนต่างตอบแทนที่สมบูรณ์ กล่าวคือ พวกเธอใช้การมีเพศสัมพันธ์ในครั้งนั้นๆ เพื่อตอบแทนความต้องการที่แท้จริงของพวกเธอ

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดว่าด้วยการลดทอนความเป็นมนุษย์ดังกล่าว จึงเป็นข้อสรุปที่ง่ายเกินไปที่จะมองว่า สาวคาราโอเกะนั้นถูกลดทอนความเป็นมนุษย์เพียงฝ่ายเดียว ภายใต้การลดทอนความเป็นมนุษย์ดังกล่าว เราต้องยอมรับว่ามีปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การตอบโต้ต่อการถูกลดทอนความเป็นมนุษย์อยู่เสมอ ซึ่งประเด็นดังกล่าวทำให้เราปฏิเสธแนวคิดว่าการประทุษร้าย และรอยมลทิน การลดคุณค่าลงของความเป็นมนุษย์ และการลดทอนความเป็นมนุษย์ที่ปรากฏออกมาในลักษณะทิศทางเดียวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรมที่แวดล้อมเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ของมิเชล ฟูกูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984) ที่แสดงให้เห็นการพยายามตอบโต้ต่อการถูกลดทอนความเป็นมนุษย์จากลูกค้า โดยการสร้างอัตลักษณ์ของสาวคาราโอเกะแต่ละคนตามบทบาทที่สังคมเป็นผู้กำหนดให้กับพวกเธอ หรือแม้กระทั่งการสร้างวาทกรรม อันเป็นที่มาของความหมายของความเป็นหญิง ที่ปฏิเสธความหมายที่ตายตัว หยุดนิ่งตามความคาดหวังของสังคม ตามคำอธิบายของ ฟูกูโกต์ที่ว่า อัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่ตายตัว หากแต่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นทางวัฒนธรรม ดังนั้น ผู้หญิงจึงไม่อาจมีอัตลักษณ์ที่เป็นหนึ่งเดียว ตามฐานคติทางชีวภาพที่เป็นตัวกำหนดเพียงอย่างเดียว อัตลักษณ์ของฟูกูโกต์จึงแปรเปลี่ยนได้ท่ามกลางความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมนั่นเอง (ขวัญฤทัย จำจำรัส, 2544, น.158-164)

2. การอภิปรายกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีจากอดีต-ปัจจุบัน

ในอดีต ปี พ.ศ. 2488 ก่อนหน้าการเลิกทาสในสังคมไทย โสเภณีได้รับการเกณฑ์จากตลาดค้าทาส และขายเป็น “เมียทาส” อาจกล่าวได้ว่า การเลิกทาสทำให้จำนวนโสเภณีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้มีสาเหตุอันเนื่องมาจาก “เมียทาส” ถูกชักนำให้เข้าสู่การค้าประเวณี

สำหรับการค้าประเวณีของสังคมไทย ภายหลังการเลิกทาส มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติ ควบคุมและป้องกันกามโรค ปี พ.ศ. 2452 บัญญัติให้การค้าประเวณี เป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย รัฐทำหน้าที่ควบคุมโสเภณีโดยการจดทะเบียนโสเภณีเพื่อควบคุม โรคติดต่อที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังกำหนดให้การเปิดช่องโสเภณีต้องได้รับการ อนุมัติจากรัฐบาล และกำหนดว่า การค้าประเวณีที่เกิดจากการบังคับข่มขู่ถือเป็นความผิด (Human Rights Watch, 1993)

ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับมาตรา 282-286 บัญญัติให้เอาผิดกับบุคคลผู้เป็นธุระจัดการ หรือล่อลวงหญิง เพื่อกระทำการ หรือเพื่อสำเร็จ ความใคร่ของผู้อื่น แม้ว่าหญิงนั้นจะยินยอมก็ตาม และการเอาผิดกับบุคคลผู้ซื้อประเวณี หรือมี เพศสัมพันธ์กับผู้เยาว์ แต่ไม่ได้เอาผิดกับผู้ซื้อบริการ

พระราชบัญญัติ ปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2503 แม้จะมีได้มีการห้ามการค้าประเวณี โดยตรง แต่ปรากฏบทลงโทษเกี่ยวกับการค้าประเวณีบางประการ กล่าวคือ บัญญัติให้เอาผิดกับ เจ้าของการค้าประเวณี หรือเอาผิดกับบุคคลผู้ค้าประเวณี แต่กลับไม่มีบทลงโทษต่อบุคคลผู้ซื้อ ประเวณี จนกระทั่ง พ.ศ. 2539 มีการผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 มาเป็นพระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 โดยมีการเพิ่มเติมบทลงโทษ ต่อบุคคลผู้ซื้อประเวณี ในกรณีที่ซื้อบริการทางเพศจากบุคคลซึ่งเป็นผู้เยาว์ และมีบทลงโทษบิดา มารดาที่มีส่วนในการค้าประเวณีบุคคลซึ่งเป็นผู้เยาว์ ตามลำดับ (อ้างในขวัญฤทัย จ่างจรัส, 2544, น.165-166)

จากวิวัฒนาการของกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันการค้าประเวณีใน สังคมไทยถือเป็นความผิดโดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นการเอาผิดกับผู้ค้าประเวณี ซึ่งมีหลายประเภท อาทิ กลุ่มผู้ประเวณีที่เป็นผู้เยาว์ (โสเภณีเด็ก) กลุ่มผู้ค้าประเวณีที่ถูกบังคับข่มขู่ และกลุ่มผู้ ค้าประเวณีทั่วไป หรือด้วยใจสมัคร หรือการเอาผิดกับผู้เป็นเจ้าของ ผู้จัดการ ผู้ดูแลสถานบริการ รวมตลอดถึงการเอาผิดกับผู้ซื้อประเวณี และบิดามารดาของผู้ค้าประเวณีซึ่งเป็นผู้เยาว์ การมองว่า การค้าประเวณีเป็นความผิดดังกล่าว ในทางปฏิบัติพบว่า กำหนดเกี่ยวกับการค้าประเวณีดังกล่าว ข้างต้นยังคงสะท้อนให้เห็นถึง “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ” ทั้งนี้เนื่องจาก ปัญหาอุปสรรค และปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลทำให้หญิงบริการทางเพศถูกเอารัดเอาเปรียบเป็นสองเท่า จากเจ้าของสถานบริการ ตัวแทน (Agent) และจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นอกจากนั้น ขวัญฤทัยยังพบว่า การตีความเกี่ยวกับ “สถานการณ์ค้าประเวณี” โดย เจ้าหน้าที่ของรัฐยังเป็นสิ่งที่ยากในการพิสูจน์ว่า สถานใดสมควรจะเป็นสถานการค้าประเวณี ทั้งนี้ อาจมีเหตุผลอันเนื่องมาจากสถานบริการบางแห่ง เช่น โรงน้ำชา อาบ อบ นวด บาร์ ในดัลลัส

และคาราโอเกะเป็นสถานบริการที่ได้รับการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสถานบริการ พ.ศ.2509 ซึ่งสถานบริการดังกล่าวโดยส่วนใหญ่จะมีพนักงานหญิงคอยให้บริการลูกค้าผู้ชาย จึงมักจะพบปัญหาการลักลอบค้าประเวณี หรือการค้าประเวณีแบบแอบแฝงภายในสถานบริการดังกล่าวอยู่เสมอ

จากกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีดังกล่าว เห็นว่า “การค้าประเวณี” ปัจจุบันยังเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ค้าประเวณี เจ้าของ บิดามารดา ผู้ซื้อประเวณี ล้วนแล้วแต่ได้รับโทษในทางกฎหมายทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับการตีความฉบับใดให้ความสำคัญกับบุคคลประเภทใด แต่ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่กลับพบว่า บุคคลที่มักจะถูกลงโทษจากกฎหมาย คือ “กลุ่มผู้ค้าประเวณี” นั่นเอง

กล่าวโดยสรุปคือ

ภาพลักษณ์ทางสตรีระของผู้หญิง และ ตัวตนของผู้หญิงได้ถูกนำมาใช้ในเชิงเศรษฐกิจทางการค้าและถูกใช้เป็นเครื่องมือในกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง จากวิวัฒนาการการใช้ผู้หญิงในเชิงเศรษฐกิจจากอดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าล้วนแล้วแต่มีผู้หญิงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทั้งสิ้น ส่วนจะถูกใช้ไปในลักษณะใด รูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะความแตกต่าง และ จุดประสงค์ของสินค้าในแต่ละชนิดซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยจำกัดความหมาย หรือคำที่ใช้เรียกผู้หญิงที่ประกอบอาชีพแต่ละประเภท ก็เปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทบริบท หรือสถานะทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ไม่ว่าจะเป็นนางสาวไทย สาวบาร์เบียร์ หรือแม้กระทั่ง สาวคาราโอเกะ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นผู้หญิงทั้งสิ้น จึงเท่ากับว่าผู้หญิงได้มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน